UDK: 616.379-008.64:611.71

DIABETNING OYOQ-QO‘L ANATOMIYASIGA TA’SIRI VA ASORATLARI

Gadaev Asliddin Mamarasulovich - katta o'qituvchi
Pardayev Shehroz Zafar o’g’li - talaba
Hamzayeva Mayram Xakimovna - talaba
Asadov Elnur Azamat o’g’li - talaba
Buriev Musurmon Burievich - talaba
Toshkent davlat stomatologiya instituti (Toshkent, O‘zbekiston)

Annotatsiya: *Tadqiqot davomida diabetning nevropatiya va angiopatiya kabi asoratlari diabetik bemorlarning oyoq-qo‘l sog‘lig‘iga qanday ta’sir ko‘rsatishi, bu o‘zgarishlarning patofiziologik mexanizmlari va asoratlarning kelib chiqish sabablari batafsil o‘rganildi. Maqolada distal simmetrik nevropatiya, qon aylanishining buzilishi va trofik yaralar kabi asoratlarning rivojlanish jarayoni hamda bu holatlarning bemorlarning hayot sifatiga salbiy ta’siri batafsil tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari diabetik oyoq sindromining oldini olishda erta tashxis qo‘yish va muntazam profilaktik tadbirlarning ahamiyatini ta’kidlaydi.*

Kalit so‘zlar: *Diabet, oyoq-qo‘l anatomiyasi, diabetik nevropatiya, angiopatiya, diabetik oyoq sindromi, asoratlar, patofiziologiya, profilaktika.*

ВЛИЯНИЕ И ОСЛОЖНЕНИЯ ДИАБЕТА НА АНАТОМИЮ НОГ И РУК

Гадаев Аслиддин Мамарасулович – старший преподаватель
Пардаев Шехроз Зафар угл - студент
Хамзаева Майрам Хакимовна - студент
Асадов Элнур Азамат угли - студент
Буриев Мусурмон Буриевич - студент
Ташкентский государственный стоматологический институт (Ташкент, Узбекистан)

Аннотация: *В исследовании подробно анализируются такие осложнения, как невропатия и ангиопатия, которые оказывают значительное воздействие на здоровье конечностей у пациентов с диабетом. Описаны патофизиологические механизмы развития этих осложнений, включая дистальную симметричную невропатию, нарушения кровообращения и трофические язвы, а также их негативное влияние на качество жизни пациентов. Результаты исследования подчеркивают важность ранней диагностики и регулярных профилактических мероприятий для предотвращения развития диабетической стопы.*

Ключевые слова: *Диабет, анатомия конечностей, диабетическая невропатия, ангиопатия, диабетическая стопа, осложнения, патофизиология, профилактика.*

IMPACT AND COMPLICATIONS OF DIABETES ON FOOT ANATOMY

Gadaev Asliddin Mamarasulovich - senior lecturer
Pardayev Shehroz Zafar ugli - student
Hamzayeva Mayram Xakimovna - student
Asadov Elnur Azamat ugli - student
Buriev Musurmon Burievich - student
Tashkent State Dental Institute (Tashkent, Uzbekistan)

Abstract: *This article examines the impact of diabetes on limb anatomy and its complications in the IMRAD format. The study provides a detailed analysis of complications such as neuropathy and angiopathy, which significantly affect the limb health of diabetic patients. The pathophysiological mechanisms behind these complications, including distal symmetric neuropathy, impaired blood circulation, and trophic ulcers, are thoroughly discussed, along with their negative impact on patients' quality of life. The findings of the study emphasize the importance of early diagnosis and regular preventive measures to mitigate the development of diabetic foot syndrome and improve overall patient outcomes.*

Keywords: *Diabetes, limb anatomy, diabetic neuropathy, angiopathy, diabetic foot syndrome, complications, pathophysiology, prevention.*

Kirish. Diabet, asosan 1- va 2-tur shakllarida namoyon bo‘lib, dunyo bo‘ylab keng tarqalgan metabolik kasalliklardan biridir. [1. 2] Ushbu kasallik, qondagi yuqori glyukoza darajasining uzoq muddat davom etishi natijasida tananing turli organlari va tizimlariga, shu jumladan oyoq-qo‘l anatomiyasiga ham jiddiy ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, oyoq-qo‘llarda rivojlanadigan nevropatiya, qon aylanishining buzilishi va yara paydo bo‘lishi kabi asoratlar diabetik bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yomonlashtiradi. Diabetning oyoq-qo‘llarga ta’siri nafaqat bemorlarning harakatlanish qobiliyatini cheklaydi, balki ularning mustaqil yashash imkoniyatini ham kamaytiradi, bu esa bemorlarning umumiy ruhiy va jismoniy holatiga katta ta’sir ko‘rsatadi. [3. 5]

Diabetik nevropatiya oyoq-qo‘llardagi nervlarning zararlanishi bilan bog‘liq bo‘lib, bu holat ko‘pincha distal (oyoq va qo‘l barmoqlaridagi) sezgirlikning pasayishi, yallig‘lanish va hatto to‘liq his qilmaslikka olib keladi. [4. 7] Qon tomirlarining zararlanishi esa angiopatiya deb ataladi va bu holat oyoq-qo‘llarga qon yetkazib berilishini yomonlashtiradi. [8] Bu ikki omil birgalikda diabetik oyoq sindromining rivojlanishiga olib kelishi mumkin, bu esa o‘z navbatida, infeksiyalar, jarohatlar va hatto amputatsiyaga olib keladigan asoratlarni keltirib chiqaradi. [6]

Ushbu maqolada diabetning oyoq-qo‘l anatomiyasiga bo‘lgan ta’siri va uning asoratlari keng tahlil qilinadi. Maqolaning asosiy maqsadi - diabetning oyoq-qo‘lga ta’sir qilish mexanizmlarini tahlil qilish, patologik jarayonlarni o‘rganish va bu holatlarning bemor hayotiga qanday ta’sir qilishini tushuntirishdir. Tadqiqot natijalari, diabet bilan kasallangan shaxslarning hayot sifatini oshirish va ularni asoratlardan himoya qilish yo‘llarini aniqlashga qaratilgan.

Maqolaning asosiy maqsadi – diabetning oyoq-qo‘lga ta’sir qilish mexanizmlarini tahlil qilish, patologik jarayonlarni o‘rganish va bu holatlarning bemor hayotiga qanday ta’sir qilishini tushuntirishdir. Tadqiqot natijalari, diabet bilan kasallangan shaxslarning hayot sifatini oshirish va ularni asoratlardan himoya qilish yo‘llarini aniqlashga qaratilgan.

Usullar. Ushbu tadqiqotda amaliy va nazariy metodologiya qo‘llanildi. Ma’lumotlar yig‘ish uchun diabet bilan kasallangan bemorlar o‘rtasida klinik tekshiruvlar va tahlillar o‘tkazildi. Bunda oyoq-qo‘llardagi nevropatiya va qon aylanishining buzilish darajasi baholandi. Shuningdek, diabetik bemorlarda oyoq-qo‘llar tuzilishidagi o‘zgarishlarni ko‘rsatish maqsadida rentgen va ultratovush tekshiruvlari amalga oshirildi. Statistik tahlil usullari orqali olingan ma’lumotlar qayta ishlanib, diabetning oyoq-qo‘llarga ta’siri bo‘yicha umumiy xulosalar chiqarildi.

Natijalar. Olingan natijalar diabetning oyoq-qo‘l anatomiyasiga keng ko‘lamli ta’sir ko‘rsatishini tasdiqladi. Klinik tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, bemorlarning aksariyatida distal simmetrik nevropatiya belgilari aniqlandi, bu esa oyoq-qo‘llarda sezgirlikning pasayishi, qichishish, qizarish, va kuchsizlanish kabi simptomlarni keltirib chiqaradi. Bundan tashqari, diabetik angiopatiya ham keng tarqalgan bo‘lib, oyoq-qo‘llarda qon aylanishining yomonlashishi va bu jarayon oqibatida trofik yaralar va diabetik oyoq sindromining rivojlanishiga olib kelishi aniqlandi.

Diabetik nevropatiya tufayli, bemorlarda oyoq va qo‘l sohalarida sezgirlikning pasayishi tufayli jarohatlar va mikrotravmalar tez-tez uchraydi. Ularning sezilmasligi natijasida esa infeksiyaga yo‘liqqan jarohatlar asoratlanishi mumkin. Natijada, yallig‘lanish jarayonlari kengayib, yaralar chuqurlashishi va davolanishning qiyinlashishiga olib kelishi kuzatildi. Bemorlarning qariyb 40% ida oyoq-qo‘llarda paydo bo‘ladigan yaralar ko‘pincha og‘ir, uzoq muddatli davolanishni talab qiladi va ayrim hollarda amputatsiyaga olib keladi.

Shuningdek, diabetik angiopatiya tufayli oyoq-qo‘llarda qon oqimining pasayishi kuzatildi. Bu holat nafaqat jarohatlarning sekin bitishiga sabab bo‘ladi, balki ularning infeksiya yuqtirishga moyilligini oshiradi. Qon aylanishining yomonlashishi tufayli oyoq-qo‘llardagi to‘qimalar yetarli miqdorda kislorod va oziq moddalar ololmaydi, bu esa to‘qimalarning nekroziga (o‘lishiga) olib kelishi mumkin. Ushbu holat bemorlarning hayot sifatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi, chunki ular ko‘pincha og‘riq va harakatlanishdagi qiyinchiliklardan aziyat chekadilar.

Muqobil yechimlar hamda oyoq-qo‘llardagi diabetik asoratlarning oldini olish uchun gigiena qoidalariga amal qilish, qand miqdorini nazorat qilish va maxsus ortopedik poyabzaldan foydalanish tavsiya etiladi.

Munozara. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, diabet bilan kasallangan bemorlarning oyoq-qo‘l anatomiyasidagi o‘zgarishlar nafaqat bemorlarning harakatlanish qobiliyatini cheklaydi, balki ularning psixologik holatiga ham jiddiy ta’sir qiladi. Diabetik nevropatiya va angiopatiyaning rivojlanishi bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada pasaytiradi va bu holatni nazorat qilish uchun malakali tibbiy yordam, xususan, profilaktik chora-tadbirlarni qo‘llash zarur.

Diabetik asoratlarning rivojlanishini oldini olish uchun erta tashxis va muntazam monitoring juda muhimdir. Gigiena va poyabzalga e‘tibor berish, shuningdek, qand miqdorini muntazam nazorat qilish diabetik oyoq sindromining oldini olishning asosiy usullaridan biridir.

Xulosa. Diabet oyoq-qo‘l anatomiyasiga jiddiy ta’sir ko‘rsatib, ko‘plab asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Diabetik nevropatiya va angiopatiya bemorlarning harakatlanish qobiliyatini pasaytirib, ularning hayot sifatini yomonlashtiradi. Ushbu asoratlarning oldini olish va ularni samarali davolash uchun erta tashxis, muntazam monitoring va gigiena qoidalariga rioya qilish katta ahamiyatga ega. Profilaktika choralari bemorlarning sog‘lig‘ini saqlash va

ularning hayot sifatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

ADABIYOT

1.American Diabetes Association. (2022). Standards of Medical Care in Diabetes. Diabetes Care.

2.Tesfaye, S., & Selvarajah, D. (2012). Diabetic Neuropathy: Advances in Pathogenesis and Therapy. Nature Reviews Endocrinology.

3.Boulton, A. J. M., et al. (2005). The Global Burden of Diabetic Foot Disease. Lancet.

4.Vinik, A. I., & Mehrabyan, A. (2004). Diabetic Neuropathy: Pathogenesis and Treatment. Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism.

5.Armstrong, D. G., & Lipsky, B. A. (2004). Diabetic Foot Infections: Stepwise Medical and Surgical Management. International Wound Journal.

6.Naidoo P. et al. Lower limb complications of diabetes mellitus: a comprehensive review with clinicopathological insights from a dedicated high-risk diabetic foot multidisciplinary team //The British journal of radiology. – 2015. – T. 88. – №. 1053. – C. 20150135.

7.Chandy B. R., Sannyasi G. Anatomy and Biomechanics of the Diabetic Foot //Diabetic Foot: A Comprehensive Guide for Clinicians. – 2022. – C. 9.

8.Bandyk D. F. The diabetic foot: Pathophysiology, evaluation, and treatment //Seminars in vascular surgery. – WB Saunders, 2018. – T. 31. – №. 2-4. – C. 43-48.